

EGY KIS HELYESBÍTÉS

Martinkó András abban a megtiszteltetésben részesített, hogy az Irodalomtörténet 1976-i 4. számába kritikát írt *Petőfi napja* című kis kötetemről.

Mint a bírálattól kitetszik, Martinkónak sok kifogása van mind az ellen a kép ellen, amelyet a tollhegyre tűzött mű lapjain a munka tárgyról, 1848. március 15. pesti fejleményeiről festek, mind azok ellen a módszerek ellen, amelyeket e kép kidolgozásához igénybe vettem, sőt még alapfokú igeragozási ismereteim ellen is. Bíráló megjegyzéseinek óriási többségét azonban sem megszívlelni, sem érdemben cáfolni nem tudom, mert annak, hogy akár az egyiket, akár a másikat megtegyem, elengedhetetlen feltétele volna, hogy ő ellenvetéseit ne csupán előadta, hanem kellőképpen meg is okolta legyen, ez pedig az általa érintett kérdések közül sajnos mindössze kettőnek (s két nem is elsőrendű fontosságúnak) az esetében történt meg.

S persze tudom, hogy ennek felhánytorgatásával könnyen magamra idézhetem a hálátlanság vádját, hiszen ha Martinkó András, akinek a történelem távolról sem szakterülete, egyáltalán vállalkozik egy történeti tárgyú mű megrostálására, akkor ezzel már önmagában is hálára kötelezi az illető mű íróját. De másként mégsem cselekedhetem, mert az olvasó különben aligha értené meg, miért nem térek vissza most példának okáért Petőfi vezetőszeretének vagy a március 15-i események alakulásában részes liberális és konzervatív politikusok jellemzésének Martinkó által erősen vitatott kérdésére, s miért szorítokom ehelyett két alárendelt jelentőségű kritikai észrevétel megválaszolására.

Ezek egyike az a kérdés formájába öltöztetett kifogás, hogy a munkám 35. lapján reprodukált rajzot [Martinkó szerint: metszetet] milyen megfontolásból állítom be úgy, mintha rajta a Landerer és Heckenast-nyomda bejárata előtt lecövekelte Petőfi a *Nemzeti dal* első kinyomtatott példányának felolvasása közben volna látható, mikor a kép az alján található eredeti magyarázó szöveg szerint a tizenkét pont nyilvánosságra hozatalát mutatja be. Válaszom pedig: hogy azért jártam el így, mert összes többi forrásunk egybehangzó tudósítása szerint a tizenkét pontot az első kinyomtatott példányról — mint ez egyébként is kézenfekvő — Irinyi József, Petőfi viszont a *Nemzeti dal*t olvasta fel a nyomda előtt egybegyűltcknek. A szóban forgó rajz eredeti felirata tehát téves — feltehetően azért, mert az ismeretlen művész az ábrázolt esemény alkalmával nem volt jelen a tett helyén, hanem utólag, hallomásból szerzett s pontatlan értesülések alapján alkotta meg művét (amit már az is valószínűsít, hogy Petőfi arcmását szőröstül-bőröstül Barabás Miklós 1848 tavaszán készült Petőfi-

portréjáról másolta át erre a képre). S ezt persze helyes volt volna* már kötetem képjegyzékében is fölemlítenem, erre azonban — számomra magától értedődő lévén — annak idején bizony nem gondoltam.

Martinkó másik kifogása, amelyre válaszolni kívánok, az, hogy én hőseim szájába fiktív s nemegyszer anakronisztikus szavakat, illetve párbeszédceket adok. Válaszolni azonban ennek az észrevételnek is csupán az első felére tudok, mert hogy a szereplő személyek általam idézett kijelentései közül Martinkó melyeket s miért tart anakronisztikusoknak, az sajnos megint csak nem derül ki a bírálatból. Arra a kitételre viszont, hogy fiktív szövegeket adok hőseim ajkára, már válaszolhatok — s kell is, hogy válaszoljak, hiszen ez, ha megfelelne a valónak, engem rendkívül ferde megvilágításba hozhatna az olvasók előtt. Szeretném tehát a leghatározottabban leszögezni, hogy ez a súlyos vád teljességgel alaptalan: a valóságban én egyetlen magam kiötlötte szót nem adtam egyetlen hősőm szájába sem, hanem csak olyanokat, amelyek az általam felhasznált (s természetesen forráskritikával felhasznált) kútfők szerint valóban elhagyták szájukat.

S hogy melyek ezek a (részint publikált és közközen forgó, részint publikálatlan s emiatt kevésbé ismert) kútfők, arra nézve tüzetes tájékoztatással szolgálhat dolgozatom előző — a most tárgyalt népszerű változattól eltérően elsősorban szakközönségnek szánt s ezért lapalji jegyzetekkel is ellátott — kiadása, amely *A nagy nap* címen 1970-ben a *Petőfi és kora* című tanulmánykötetben jelent meg (többek között épp egy Martinkó-tanulmánnyal is egy fedél alatt).

SPIRA GYÖRGY

* Elnézést kérek MARTINKÓ ANDRÁSTól azért, hogy ehelyütt megint egy — kritikájából kivehetően — általa nem szívelt igealak használatához folyamodom, — mentésemül főleg azt hozva fel, hogy nem óhajtok beállni a magyar nyelv elszegényítésén buzgólkodók népes seregébe, s csupán mellékesen hivatkozva arra, hogy ugyanezen igealakokkal KOSSUTH LAJOSTól JÓZSEF ATTILÁig és HORVÁTH MIHÁLYTól ILLYÉS GYULÁig előttem már sokan mások is mindig bátran éltek.